

**Euroopan Komissio
Kilpailun pääosasto**

12.1.2012
TEM/2586/05.10.02/2011

**YLEISIIN TALOUDELLISIIN TARKOITUKSIIN LIITTYVÄT PALVELUT (SGEI)
SUOMEN KERTOMUS KOMISSION PÄÄTÖKSEN (2005/842/EY) TÄYTÄNTÖÖNPANOSTA
VUOSINA 2009-2011**

Komission päätöksen (2005/842/EY) 8 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on kolmen vuoden välein toimitettava kyseisen päätöksen täytäntöönpanoa koskevat kertomukset komissiolle. Suomi on toimittanut ensimmäisen kertomuksensa komissiolle 18.12.2008. Komissio ei ole toimittanut jäsenmaille erillistä raportointipohjaa toista, vuosia 2009–2011 koskevaa kertomusta varten, joten Suomi raportoi vapaamuotoisesti noudattaen kuitenkin pääosin ensimmäisen kertomuksen muotoa.

Kertomuksessa SGEI -palvelut on jaettu kolmeen ryhmään seuraavasti: liikenneyhteyksien turvaaminen, sosiaalinen asuntotuotanto sekä muut SGEI -palvelut. Ahvenanmaan maakunnan ilmoittamat komission päätöksen mukaisesti määritellyt SGEI -palvelut ovat kuvattuna kertomuksen liitteessä 1. Ahvenanmaan raportti sisältää myös tilastotiedot omalta osaltaan. Muihin Suomen raportointiin palveluihin liittyvät tilastotiedot ovat koottuna liitteeseen 2 ja lisäksi valtionavustuslaki on oheistettu liitteeksi 3.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Liikenneyhteyksien turvaaminen

- 1.1 Luotsaus Saimaan vesistöalueella
- 1.2 Merenkurkun matkustajalauttaliikenteen ostot
- 1.3 Suomen valtion vesiväyläpalvelujen määräaikainen turvaaminen - Meritaito Oy
- 1.4 Saariston yhteisalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen

2. Sosiaalinen asuntotuotanto

- 2.1. Korkotukilainat sosiaaliseen asuntotuotantoon
- 2.2. Avustukset erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi (edellytyksenä korkotukilaina)
- 2.3. Valtion myöntämät asuntolainat sosiaaliseen asuntotuotantoon

3. Muut SGEI -palvelut

- 3.1 Tunturiverkko Oy
- 3.2 Finpro ry
- 3.3 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen vesiviljelyn kustannuksien korvaaminen

4. Muuta huomioitavaa

1.Liikenneyhteyksien turvaaminen

1.1 Luotsaus Saimaan vesistöalueella

Saimaan alueella tapahtuva luotsaus on määritelty yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyväksi palveluksi. Luotsauslain mukaisista luotsauspalveluista aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi Luotsausliikelaitos perii kiinteän yksikköhintaan perustavan maksun luotsattavalta alukselta. Maksu määräytyy luotsattavan aluksen nettovetoisuuden ja matkan perusteella. Saimaan kanavalla ja Saimaan vesistöalueella peritään alennettuun yksikköhintaan perustuvaa maksua. Alennetusta yksikkö hinnasta Luotsausliikelaitokselle aiheutuvat tulonmenetykset korvataan valtion talousarviossa tarkoitukseen otetusta määrärahasta. Yksikkö hinnasta ja alennetusta yksikkö hinnasta säädetään tarkemmin lailla.

Saimaan luotsausmaksutaso on tarkoitus pitää edelleen noin 74 % alempana kuin yleinen luotsausmaksu, minkä johdosta Luotsausliikelaitokselle on tarkoitus maksaa liiketaloudellisesti kannattamattomaan toimintaan hintatukea. Hintatuen johdosta Saimaan liikenne maksaa luotsausmaksuja suhteessa kuljetettavaan määrään nähden yhtä paljon kuin meriliikenne. Luotsausmatkat ovat Saimaan alueella huomattavasti pidemmät kuin meriliikenteessä. Yleisen luotsausmaksun ja Saimaan luotsausmaksun välistä erotusta korvataan liikelaitokselle siten, että se on enintään Saimaan alueen (ml. kanava) alijäämän suuruinen.

1.2 Merenkurkun matkustajalauttaliikenteen ostot

Vaasa-Uumaja- välinen matkustajalauttaliikenne on Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kilpailuttamaa ympärivuotista Suomen ja Ruotsin välistä liikennettä. Liikenteen rahoittamiseen osallistuvat Suomen valtion lisäksi Vaasan kaupunki, Pohjanmaan liitto sekä Uumajan kunta. Yhteyttä liikennöidään ropax-tyyppisellä aluksella, joka kuljettaa sekä matkustajia että rahtia. Matkustajamääräkapasiteetti on 300 henkeä. Matkustajamäärä on vuonna 2010 ollut hiukan yli 70 000. Rahdin osuus on ollut kasvusuuntainen.

Matkustajalauttayhteys on tärkeä alueen perinteiseen kanssakäymiseen Suomen ja Ruotsin välillä. Tax free poistuttua liikennöinti muodostui niin tappiolliseksi, ettei sitä voitu harjoittaa ilman yhteiskunnan tukea. Merenkurkussa on ollut vaikea saada syntymään kilpailua. Matkustajavirrat ovat suhteellisen pienet eivätkä varustamot laske sellaiselle liikenteelle kannattavuutta. Matkustajien lisäksi rahtiliikenne lisää kannattavuutta, mutta sekään ei ainakaan vielä ole saanut liikennettä kannattavaksi. Kilpailua vaikeuttaa myös sopivien alusten rajallinen määrä. Sopimuskausien lyhyys ja vuosittaiset päätöksen rahoituksen taakamiseksi vaikeuttaa pitkän tähtäimen suunnittelua.

Vaasa-Uumaja- välinen matkustajalauttaliikenne on kilpailutettu yleensä kahden tai kolmen vuoden ostosopimuskausin. Siitä on ilmoitettu EU:n virallisessa lehdessä EU:n hankintalainsäädännön mukaisesti. Kilpailun voittanut varustamo ei saa yksinoikeutta toimia kyseisellä reitillä, mutta markkinat ovat niin vähäiset ja toiminta tappiollista, ettei kilpailijoita ole ollut. Tarjouskilpailun voittajan RG Line Oy:n kanssa tehty ostosopimus, joka sisältää ympärivuotisen matkustajalauttaliikennöinnin Vaasan ja Uumajan välillä. Uusia yrittäjiä on markkinoille vaikea saada. Matkustajamäärät eivät houkuttele eikä kannattavuus

ole ollut hyvä, vaikka rahdin määrä onkin ollut kasvussa. Merenkurkun liikenteeseen sopivia aluksia on vähän tarjolla.

1.3 Suomen valtion vesiväyläpalvelujen määräaikainen turvaaminen - Meritaito Oy

Meritaito Oy on Suomen valtion omistama vesialueiden ylläpitoon ja kehittämiseen erikoistunut yritys. Palvelutarjonta sisältää kattavan väylänpidon- ja merenmittauksen tuotevalikoiman, joka on suunniteltu edistämään vesillä liikkumisen sujuvuutta ja ympäristöturvallisuutta. Tarkoituksena on turvata valtion tarvitsemien vesiväyläpalvelujen saatavuus vesiväyläpalvelujen markkinoiden avaamiseen liittyvän siirtymäkauden ajan vuosina 2011 ja 2012 ja avata hallitusti kilpailulle merenmittaus- ja väylänpitopalvelut sekä kanavien käyttö- ja kunnossapitopalvelut. Velvoite on annettu lailla valtion vesiväyläpalvelujen määräaikaisesta turvaamisesta (1239/2010) sekä siihen liittyvällä Liikenneviraston velvoitemääräyksellä.

Kyseessä on merenmittauspalvelujen, väylähoitopalvelujen sekä kanavien käyttö- ja kunnossapitopalvelujen määräaikainen hoitaminen. Lain 1239/2010 2 §:n 1 kohdan mukaan Liikennevirasto voi vuosien 2011 ja 2012 siirtymäkauden aikana velvoittaa Merenkulkulaitoksen tuotantotoiminnan muuttamisesta osakeyhtiöksi annetun lain (875/2009) 1 §:ssä tarkoitetun osakeyhtiön tarjoamaan merenmittaus- ja väylänpitopalveluja sekä kanavien käyttö- ja kunnossapitopalveluja koko valtakunnan alueella ja Saimaan kanavan vuokra-alueella. Lain 1239/2010 2 §:n 2 momentin mukaan Liikennevirasto kilpailuttaa osan 1 momentissa tarkoitetuista palveluista siten että vuonna 2011 kilpailutetaan enintään kolmannes ja vuonna 2012 enintään kaksi kolmannesta laskettuna palveluiden urakkahinnasta.

1.4 Saariston yhteysalusliikennepalvelujen ostot ja kehittäminen

Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain (494/1981) mukaan valtion on pyrittävä huolehtimaan siitä, että saariston vakituisella väestöllä on käytettävissä kuljetuspalvelut. Kuljetuspalveluja pyritään jatkamaan nykyisessä laajuudessa. Yhteysalusliikenne on Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (VS-ELY) vastuulla olevaa liikennettä ja se kattaa Turun saariston asutut saaret, joihin ei ole tieyhteyttä. VS-ELY hankkii yhteysalusliikennepalvelut kilpailuttamalla.

Saariston yhteysalusliikenteessä toimii useita yrityksiä, joiden toiminta-alueena on Saaristomeri ja Itä-Uudenmaan saaristo. Suurin toimijoista on Finstaship, minkä lisäksi on kahdeksan muuta liikennöitsijää. Markkinoille tuloa vaikeuttaa liikennöinnin lyhyet sopimuskaudet, erikoistyyppisen kaluston puute ja toiminnan heikko kannattavuus.

Avustuksilla pyritään säilyttämään kulkumahdollisuudet sellaisten saaristoalueiden asukkaille, joilla ei ole käytettävissä yhteysalusliikennettä. Avustus kohdistuu lähinnä Kotka—Pyhtään, Porvoon ja Tammisaaren saariston pysyvien asukkaiden henkilö- ja tavarakuljetusten järjestämiseen.

Saaristoliikenteen tukemiseksi myönnettävistä avustuksista annetun valtioneuvoston asetuksen mukaista liikennettä harjoittavat liikenteenharjoittajat päättävät itse kuljetusmaksujen suuruudesta ja perivät ne asiakkailtaan tilittämättä niitä Merenkulkulaitokselle. Avus-

tuksen myöntämisen edellytyksenä kuitenkin on, että maksuista vapautettuja ovat liikenne- ja viestintäministeriön asetuksessa Merenkululaitoksen maksullisista suoritteista määritellyt henkilöt.

Lauttaliikenteen kilpailuttaminen ei ole onnistunut toivotulla tavalla, vaan on päinvastoin johtanut olennaiseen menojen kasvuun mm. tarjonnan vähäisyyden ja sopimusaikojen lyhyiden vuoksi. Tulevaisuuden näkymiä heikentää myös se, että vanha aluskanta vaatii uusimista, samoin huonokuntoiset laiturit edellyttävät kunnostusta.

2. Sosiaalinen asuntotuotanto

Yrityksille tarkoitettuja asuntopoliittisia tukia on myönnetty Suomessa aina kohdennetusti rajatuille ryhmille tarpeen mukaan. Tukien tarkoituksena on hyvätasoisien ja kohtuuhintaisten asuntojen järjestäminen niille ihmisille, jotka eivät markkinaehtoisesti voi löytää soveliaasta asuntoa esimerkiksi tulojen pienuuden, sairauden, vamman tai vastaavan syyn takia.

Lainsäädännössä ja viranomaisasiakirjoissa on säädetty täsmällisesti tukien myöntämisen ja maksamisen edellytykset sekä tuen määrän laskennassa, valvonnassa ja tarkistamisessa käytettävät parametrit. Tukien myöntämisestä päättävä Asumisen rahoitus- ja kehittämisskeskus ARA tekee kaikista tukien myöntämisistä tuensaajalle annettavan kirjallisen päätöksen, josta käy ilmi tuensaajalle asetettu julkisen palvelun velvoite ja siitä maksettava korvaus korvaukseen liittyvine ehtoineen. Tukea ei myönnetä, jos toimijalle maksetaan samaan tarkoitukseen valtion varoista muuta tukea tai toimijalla on samaan tarkoitukseen valtion varoista myönnettyä lainaa.

Sosiaalisen asuntotuotannon tukijärjestelmät on rakennettu siten, että valtiontuki ohjautuu kokonaisuudessaan asukkaiden hyväksi. Tämä tapahtuu kolmen pääasiallisen, toisiaan täydentävän mekanismin avulla: tuen oikean mitoittamisen, yleishyödyllisyys säännösten sekä kohdekohtaisten käyttö- ja luovutusrajoitusten, kuten esimerkiksi asukasvalinnan ja omakustannusvuokran, kautta.

ARA, Valtiokonttori ja kunnat valvovat, että tuensaajat toimivat laissa säädettyjen edellytysten ja rajoitusten mukaisesti. Säännösten vastaisen toiminnan johdosta tuen maksaminen voidaan lakkauttaa, liikaa tai perusteettomasti maksettu tuki periä takaisin ja määrätä lainansaajalle seuraamusmaksu. Kaikki tukihankkeisiin liittyvät tiedot säilytetään 50 vuotta. Tarkastuksissa on havaittu, että maksetut korvaukset ja toiminta ovat olleet pääsääntöisesti lain ja päätösten mukaisia.

2.1 Korkotukilainat sosiaaliseen asuntotuotantoon

Valtion varoista voidaan maksaa korkotukea ja myöntää täytetakausta lainalle, joka on myönnetty sosiaalisten vuokra-asuntojen, asumisoikeusasuntojen tai osaomistusasuntojen rakentamista, hankkimista tai perusparantamista varten. Korkotukilainan määrä on vuokra-asuntojen osalta enintään 95 prosenttia ja asumisoikeusasuntojen osalta enintään 85 prosenttia kohteen hyväksytyistä rakentamis-, hankinta- tai perusparannuskustannuksista.

ARA valitsee tuettavat kohteet sille tehtyjen hakemusten perusteella ja tekee päätöksen lainan hyväksymisestä korkotukilainaksi sen mukaan, täyttävätkö tuenhakija ja tuen kohde korkotuen myöntämiselle laissa säädetty vaatimukset. ARA voi hyväksyä lainan korkotu-

kilainaksi vain kohteen sijaintikunnan puoltamalle hankkeelle. Edellytyksenä lainan hyväksymiselle on, että ARA hyväksyy kohteen rakennussuunnitelman ja kustannukset ennen töiden aloittamista. Toteuttaessaan tuen kohteena olevaa hanketta tuensaaja on velvollinen noudattamaan kilpailua ja julkisia hankintoja koskevia säännöksiä. Uudisrakentamisen ja perusparantamisen on perustuttava kilpailumenettelyyn, ja korkotukilainaksi voidaan hyväksyä vain sellainen laina, jota koskeva sopimus on kilpailutettu. Korkotuen maksaa Valtiokonttori.

Korkotukea voidaan myöntää kunnalle, muulle julkisyhteisölle, ARA:n yleishyödylliseksi nimeämälle yhteisölle tai yhtiölle, jossa edellä mainitulla yhteisöllä on välitön määräysvalta. Kaikilla yhteisöillä on oikeus hakea ARA:lta yleishyödylliseksi nimeämistä, ja lainsäädännössä on säädetty nimeämiselle objektiiviset, oikeasuhteiset ja syrjimättömät perusteet. Yleishyödylliseksi nimettyjen yhteisöjen lukumäärää ei ole rajoitettu, tällä hetkellä niitä on noin 500 kappaletta.

ARA valvoo ja ohjaa hinta-laatuohjauksella muun muassa sitä, että asunnot rakennetaan aluekehityksen ja kysynnän kannalta oikeaan paikkaan, että kohteet ovat laadukkaita ja että hinta on oikein laskettu. Hinta-laatuohjaus on tärkeässä asemassa muun lainsäädännön ohella siinä, että asumiskulut jäävät kohtuullisiksi ja asuinalueet muodostuvat monipuolisi-
siksi ja houkutteleviksi. Korkotukilainsäädäntö ja viranomaispäätösten ehdot estävät liiallisen tuen maksamisen.

Lainansaajan perusomavastuukorko on vuokra-asuntojen osalta 3,4 prosenttia ja asumisoikeusasuntojen osalta 3,5 prosenttia. Ylimenevä osuus korosta maksetaan luottolaitokselle korkotukena. Uusien vuokra-asuntojen rakentamiseen myönnettävien korkotukilainojen perusomavastuukorko on kuitenkin alennettu 1,7 prosenttiin lainoissa, jotka ARA hyväksyy korkotukilainoiksi 1.10.2011 – 31.12.2014 välisenä aikana. Korkotukilainojen enimmäislaina-aika on 45 vuotta. Korkotukea ei kuitenkaan makseta koko tältä ajalta, vaan maksettavan korkotuen määrä alenee asteittain nolnaan 23 vuoden kuluessa. Lainanmyöntäjän korkotukilainasta perimä korko saa olla enintään sen koron suuruinen, mitä yleisesti kulloinkin sovelletaan riskiltään ja ehdoiltaan vastaaviin lainoihin.

Korkotuki kanavoituu kokonaisuudessaan asukkaan hyväksi, eikä omistaja saa siitä itselleen tuottoa. Lakiin sisältyvien, niin sanottujen yleishyödyllisyysäännösten nojalla yleishyödylliseksi nimetty yhteisö ei voi tulouttaa omistajalleen muuta kuin omistajan yhteisöön sijoittamille varoille lasketun kohtuullisen tuoton, jonka suuruudesta valtioneuvosto on säättänyt tarkemmin.

Yleishyödyllisyysäännösten perusteella yhteisö on velvollinen järjestämään asuntojen omistuksen siten, että vuokrien tai käyttövastikkeiden tasaus on mahdollista. Yhteisö ei saa järjestellä yhteisön rakennetta siten, että vastuun kantaminen taloudellisiin vaikeuksiin joutuneista vuokra- tai asumisoikeustaloista vaarantuu. Yhteisö ei saa ottaa muita kuin yleishyödylliseen toimintaan liittyviä riskejä. Yhteisön lainan- ja vakuuksienantomahdollisuudet on laissa tarkkaan rajattu. Yhteisön osakkeet tai osuudet eivät saa olla julkisen kaupankäynnin kohteena. ARA valvoo, että yhteisöt täyttävät laissa säädetty edellytykset ja toimivat niiden mukaisesti.

Omistajayhteisöä sitovien yleishyödyllisyysäännösten lisäksi kaikkia valtion korkotukemia kohteita koskevat laissa säädetty käyttö- ja luovutusrajoitukset. Aukkaita saa periä enintään omakustannusvuokran suuruista vuokraa eli enintään määrän, joka tarvitaan kiinteistön mahdollisten muiden tuottojen ohella asuntojen ja niihin liittyvien tilojen rahoituksen ja hyvän kiinteistönpidon mukaisiin menoihin. Aukkaita valinta asuntoihin perustuu

sosiaaliseen tarkoituksenmukaisuuteen ja taloudelliseen tarpeeseen. Asunnot on osoitettava asuntoa eniten tarvitseville ruokakunnille niin, että samalla pyritään varmistamaan vuokratalon monipuolinen asukasrakenne ja asuinalueen sosiaalinen tasapaino. Asukasvalintaperusteena otetaan huomioon hakijaruokakunnan asunnontarve, varallisuus ja tulot niin, että etusijalla ovat kiireellisimmässä asunnontarpeessa olevat, vähävaraisimmat ja pienituloisimmat hakijat. Kunnat valvovat asukasvalinnan toteutumista.

Kohdekohtaiset rajoitukset kestävät lainan käyttötarkoituksesta riippuen 30 tai 40 vuotta. Yleishyödyllisyysvelvoitteet jatkuvat niin kauan, kun yhteisön omistuksessa on kohdekohtaisten rajoitusten alaista omaisuutta.

Lisäksi ARA on vuosina 2009–2011 voinut määräaikaaisesti myöntää korkotukilainoihin liittyviä käynnistysavustuksia. Näitä avustuksia on voitu myöntää vain uusille korkotukilainoitettaville vuokra- ja asumisoikeusasunnoille, joten niitä koskevat kaikki korkotukilainoitusta, sen saajia ja lainoitettavia kohteita koskevat säännökset. Käynnistysavustuksilla on pyritty lisäämään viime vuosina jälkeenyjäänyttä tavallisten vuokra- ja asumisoikeusasuntojen tuotantoa Helsingin seudulla ja kattamaan alueen muuta maata korkeampia rakentamiskustannuksia. Avustus on ollut suuruudeltaan 10 000 euroa asuntoa kohti. Vuosiksi 2009 ja 2010 avustuksen käyttöala laajennettiin koko maahan ja sitä korotettiin Helsingin seudun kunnissa 15 000 euroon asuntoa kohti osana finanssikriisin johdosta toteutettuja elvytystoimia. Käynnistysavustus vähennettiin korkotukilainan määrästä.

Suurimmilla kasvuseuduilla, varsinkin Helsingin seudulla, on kroonisena ongelmana kohtuuhintaisten asuntojen puute. Vuokra-asuntojen tarjonta on liian vähäistä kysyntään nähden, mikä nostaa vuokratasoa ja vaikeuttaa erityisesti pieni- ja keskituloisten palvelusektorin työntekijöiden asemaa asuntomarkkinoilla ja estää työntekijöiden muuttamista sinne, missä työvoiman tarve on suurin. Vuonna 2008 alkanut finanssikriisi pahensi tilannetta. Näiden kysymysten ratkaisemiseksi Suomessa otettiin käyttöön kaksi korkotukilainoitusta täydentävää tukimuotoa, vuokra-asuntojen rakentamisen valtiontakaus vuonna 2008 ja niin sanottu välimallin korkotuki määräaikaaisesti vuosiksi 2009 ja 2010. Näidenkin tukimuotojen viimesijaisena tarkoituksena on heikossa asemassa olevien asumisen turvaaminen, joten myös ne voidaan lukea sosiaalisen asuntotuotannon piiriin, vaikka asuntoja jaettaessa ei olekaan velvollisuutta noudattaa vastaavanlaisia asukasvalintakriteerejä kuin normaalien korkotukilainojen kohdalla.

Sekä vuokra-asuntojen rakentamisen valtiontakausta että välimallin korkotukea on myönnetty lainoille, jotka käytetään vuokra-asuntojen uudisrakentamiseen. Vuokra-asuntojen rakentamisen valtiontakaus on muodoltaan täytetäkaus. Välimallin korkotuen tarkoituksena on ollut lisätä vuokra-asuntojen tarjontaa aikana, jolloin vuokra-asuntotuotanto on finanssikriisin seurauksena laskenut. Myös välimallin korkotukeen liittyy valtion täytetäkaus. Poikkeuksena normaaleihin korkotukilainoihin on, että vuokra-asuntojen rakentamisen valtiontakauksessa ja välimallin korkotuessa lainansaajilta vaaditaan ainoastaan riittävät edellytykset lainan takaisinmaksamiseen ja vuokratulotoimintaan. Vuokra-asuntojen rakentamisen valtiontakauksessa asuntoja on käytettävä vuokra-asuntoina takausajan, vähintään 20 vuotta, ja välimallin korkotukilainoissa kymmenen vuotta. Muita käyttörajoituksia ei ole eikä yleishyödyllisyysäännöksiä sovelleta. Sen sijaan säännökset lainansaajien velvollisuudesta kilpailuttaa toteuttamansa urakat ja käyttämänsä rahoitus sekä noudattaa julkisia hankintoja koskevaa lainsäädäntöä koskevat yhtä lailla myös vuokra-asuntojen rakentamisen valtiontakausta ja välimallin korkotukea. Lisäksi lainaehdojen, koron ja lainanmyöntäjän perimien muiden lainaan liittyvien kustannusten on oltava kohtuulliset verrattuna vastaaviin tarkoituksiin yleisesti myönnettävien lainojen ehtoihin, korkoon ja kustannuksiin.

Valtiontakauksen voimassaolon edellytyksenä on, että lainanmyöntäjä huolehtii takauslainasta ja sen vakuuksista lain sekä hyvän pankki- ja perintätavan mukaisesti.

2.2 Avustukset erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi (edellyttää aina 8.1 kohdan mukaisen korkotukilainan olemassaoloa)

Avustuksia erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi voidaan myöntää erityisryhmiin kuuluville henkilöille tarkoitettujen, korkotuettavien vuokratalojen ja -asuntojen rakentamista, hankkimista ja perusparantamista varten. Erityisryhmiksi katsotaan asunnottomat, vammaiset, pakolaiset, opiskelijat, mielenterveysongelmaiset, päihdeongelmaiset, erityistukea tarvitsevat nuoret, muistisairaat ja huonokuntoiset vanhukset sekä mahdolliset muut vastaavat, heikossa asemassa olevat ryhmät.

Erityisryhmien investointiavustuksella autetaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten mahdollisuuksia saada tarpeitaan vastaava asunto. Avustuksella kompensoidaan niitä erityisiä investointikustannuksia, joita aiheutuu muun muassa erityisryhmien tavanomaista suuremmasta yhteis- ja palvelutilojen tarpeesta sekä edistetään sitä, että näitä asuntoja ylipäättään syntyy. Avustusjärjestelmä on keskeisessä asemassa myös silloin, kun pyritään estämään henkilöiden syrjäytyminen asuntomarkkinoilta taikka saamaan jo syrjäytyneet henkilöt takaisin kohtuullisen asumisen piiriin.

Avustuksen myöntää ja maksaa ARA kunnan puoltamalle kohteelle. Edellytyksenä avustuksen myöntämiselle on, että vuokratalo ja -asunnot soveltuvat erityisryhmän käyttöön ja ryhmään kuuluvilla on pitkäaikaista asunnontarvetta paikkakunnalla. ARA hyväksyy hankesuunnitelman, josta on käytävä ilmi, että hanke on kokonaisuudessaan taloudellisesti ja toiminnallisesti perusteltu.

Avustusten suuruus sovitetaan aina tapauskohtaisesti vastaamaan sitä lisäkustannusta, joka aiheutuu erityisryhmän vaatimista, tavanomaisista asuinrakennuksista poikkeavista tilaratkaisuista. Avustuksen enimmäismäärät (10, 25, 40 tai 50 prosenttia ARA:n hyväksymistä rakennuskustannuksista) on porrastettu kohderyhmän tarpeiden mukaan. Suurin avustus, enintään 50 prosenttia, on tarkoitettu päihde-, mielenterveys- tai muista vastaavista ongelmista kärsivien pitkäaikaisasunnottomien sekä poikkeuksellisen vaativia tai kalliita tila- tai varusteratkaisuja tarvitsevien kehitysvammaisten asunto-olojen järjestämiseksi.

Avustuksen myöntämisen edellytyksenä on valtion korkotukilainan myöntäminen (kohta 8.1), joten kaikki korkotukilainoitusta, sen saajia ja lainoitettavia kohteita koskevat säännökset, kuten yleishyödyllisyysäännökset, asukkaiden valinnassa noudatettavat kriteerit ja omakustannusvuokran periaate, koskevat myös erityisryhmäkohteita. Avustettaviin kohteisiin liittyy lisäksi 20 vuoden erityiskäyttörajoitus, jonka aikana asuntoja on käytettävä avustuspäätöksen mukaisen erityisryhmän asuntoina.

2.3 Valtion myöntämät asuntolainat sosiaaliseen asuntotuotantoon

Valtion varoista on aikaisemmin myönnetty lainoja vuokra-asuntojen ja asumisoikeusasuntojen rakentamista, hankkimista ja perusparantamista varten. Aravalainoituksen tukielementti on ollut lainan alikorkoisuus markkinakorkoon verrattuna. Markkinakorkojen alhaisesta tasosta johtuen alikorkoisuustukea ei ole viime vuosina ollut. Aravalainojen myöntäminen on lopetettu ja ne on korvattu korkotukilainoilla (kohta 8.1). Aravalainoja koskeva lainsäädäntö on kuitenkin edelleen voimassa olemassa olevan lainakannan takia. Aravalainakantaa on jäljellä noin 8,0 miljardia euroa vuoden 2011 lopussa.

Aravalainan myönsi ARA kunnan puoltamalle kohteelle. Edellytyksenä lainan myöntämiselle oli, että ARA hyväksyi rakennussuunnitelman ja kustannukset ennen töiden aloittamista. Lainan maksoi Valtiokonttori. Aravalainoja myönnettiin kunnalle, muulle julkisyhteisölle, ARA:n yleishyödylliseksi nimeämälle yhteisölle tai yhtiölle, jossa edellä mainitulla yhteisöllä on välitön määräysvalta. Aravalainan saajia koskevat samansisältöiset yleishyödyllisyysäännökset (mukaan lukien tuoton tuloutus) sekä kohdekohtaiset käyttö- ja luovutusrajoitukset kuin kohdassa 8.1 on kuvattu.

Myönnettävän lainan määrä on voinut olla enintään 80–95 prosenttia hyväksytyistä kustannuksista lainoituskohteesta riippuen. Laina-aika on ollut noin 30–40 vuotta ja enintään 45 vuotta. Jos laina on myönnetty 1.3.2003 jälkeen, lainalla on perusomavastuukorkona 3,4 prosenttia ja viitekorkona valtion 10 vuoden obligaatiolainanoton kolmen viimeisen vuoden keskiarvokorko, jonka Valtiokonttori noteeraa. Enimmäiskorko on 6 prosenttia.

Aravalainoitukseen voi liittyä tiettyjä täydentäviä tukia, joita voidaan myöntää laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä. Lainaehdoja voidaan muuttaa määräajaisesti, osa aravalainasta voidaan antaa anteeksi tai vuokrataloyhteisölle voidaan myöntää tervehdyttämisavustusta tai avustusta talojen purkukustannuksiin. Näitä täydentäviä tukia myönnetään vuosittain vain vähän ja ne kohdistuvat vuokrataloihin, jotka ovat olleet jo pitkään vajaa-käytössä johtuen alueella tapahtuneesta ennakoitua laajemmasta väestön vähenemisestä. Ilman tukia aravalainojen myöntöhetkeen perustuvat lainaehdot kävisivät vuokrataloyhteisöille kohtuuttomiksi ja vuokrat muodostuisivat vajaakäytöstä johtuen liian korkeiksi asukkaille.

3. Muut SGEI -palvelut

3.1 Tunturiverkko Oy

Kyse on sähköverkon korvausinvestointien tekemisestä entisen Utsjoen Sähköosuuskunnan alueella. Palvelun tuottaa Utsjoen Sähköosuuskunnan ja Inergia Oy:n yhdistyessä syntynyt uusi jakeluverkonhaltija Tunturiverkko Oy, joka jatkaa sähköverkkotoimintaa Utsjoen Sähköosuuskunnan ja Inergia Oy:n entisillä jakelualueilla.

Sähköverkkotoiminta on luvanvaraista toimintaa ja kahden verkonhaltija yhdistymisellä saavutettiin sellainen tilanne, että uusi verkonhaltija kykenee avustuksen avulla tehtävien korvausinvestointien jälkeen jatkossa rahoittamaan tulevat verkkotoiminnan kulut, mm. investoinnit, ilman valtion avustuksia.

Julkinen palveluvelvoite, joka koskee kaikkia Suomen sähköverkonhaltijoita ja siis myös Tunturiverkko Oy:tä on annettu sähkömarkkinalailla (386/1995). Sähköverkkotoiminta on luonnollista monopolitoimintaa ja siitä säädetään sähkömarkkinalaissa. Sähkömarkkinalain 3 luvussa on määriteltä verkkotoimintaa koskevat yleiset velvoitteet ml. verkon kehittämisvelvollisuus.

Julkisen palvelun velvoite on annettu TEM:in päätöksellä. TEM:n päätöksessä (TEM/1456/560/2009) avustuksesta Utsjoen Sähköosuuskunnan jakeluverkon korvausinvestoinneista aiheutuviin menoihin on avustuksen maksamiselle asetettu seuraavia ehtoja:

- 1) Avustus maksetaan erillisestä hakemuksesta. Avustus maksetaan korvausinvestointien etenemisen tahdissa kirjanpitoon perustuvan taloudellisen selvityksen perustella jälkikäteen.
- 2) Avustuksena maksetaan korkeintaan 50 % kunkin kohteen kokonaiskustannuksista. Muusta osasta verkonhaltija vastaa itse. Maksatuksen hakemisen yhteydessä on annettava hyväksyttävä selvitys hankkeen kokonaisrahoituksesta.
- 3) Ennen avustuksen maksamista tulee esittää hyväksytyn tilintarkastajan (KHT, HTM, JHTT) antama lausunto, jossa tarkastuksen perustella todetaan, että menoerät joille avustusta haetaan, perustuvat nettomääräisiin ja maksettuihin menoihin yrityksen kirjanpidossa ja että avustushakemus on muutoinkin laadittu noudattaen niitä ehtoja, jotka on asetettu tässä avustuspäätöksessä.
- 4) Investoinnit, joille tullaan hakemaan avustusta, tulee kirjanpidossa käsitellä siten, että niiden kustannukset on helposti eriteltävissä muista kustannuksista esim. muista verkoon tehtävistä investoinneista tai korjaustöistä. Tämä voidaan toteuttaa esim. seuraamalla investointikohteiden kustannuksia erillisillä kirjanpidon tileillä.
- 5) Investointien toteuttamisesta tulee olla laadittuna suunnitelma, jossa on pääpiirteittäin esitetty kaikki ne investoinnit, joihin valtion avustusta on tarkoitus käyttää (investointien suuruus ja ajoittuminen sekä mitä verkon rakenteita investoinnit koskevat). Suunnitelmaa on mahdollista päivittää, mikäli siihen ilmenee tarvetta. Avustuksen hakemisen yhteydessä tulee pystyä selvittämään mitä työ- ja elinkeinoministeriölle toimitetussa enakkosuunnitelmassa esitettyä investointikohdetta avustuksella rahoitetaan.
- 6) Työ- ja elinkeinoministeriö on oikeutettu tarkastamaan avustuksen saajan liiketoimintaa siinä laajuudessa kuin se on tarpeen avustuksen käytön oikeellisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi sekä saamaan käyttöönsä tarkastuksen edellyttämät asiakirjat ja muun aineiston avustuksen saajalta. Avustuksen saaja on muutoinkin velvollinen avustamaan tarkastuksessa. Ministeriö varaa itselleen myös oikeuden tehdä katselmuksia ja tarkastuksia joiden tarkoituksena on tutustua lähemmin tukea saaviin ja saaneisiin investointikohteisiin ja investointien toteuttamiseen.
- 7) Avustusta voidaan maksaa vuosien 2011-2019 välisenä aikana.
- 8) Kun myönnetty 1 000 000 euron avustus on vuoden 2019 loppuun mennessä käytetty, tulee Utsjoen Sähköosuuskunnasta ja Inergia Oy:stä perustetun verkkoyhtiön jatkossa kyetä tulo-rahoitukseen perustuen rahoittamaan tulevat sähköverkon korvausinvestoinnit.
- 9) Avustuksen saajan on säilytettävä kaikki avustusta saaneen hankkeen toteuttamiseen liittyvät tositteet 10 vuotta avustuserän maksamisesta lukien.
- 10) Avustuksen palauttamiseen ja takaisinperintään sovelletaan valtionavustuslain valtionavustuksen palauttamista ja takaisinperintää koskevia säännöksiä.
- 11) Avustuksen avulla hankittua omaisuutta ei saa käyttää pysyvästi muuhun kuin tässä avustuspäätöksessä määritellyyn käyttötarkoitukseen eikä omaisuuden omistus- tai hallintaoikeutta luovuttaa toiselle 10 vuoden aikana avustuksen viimeisen erän maksamisesta.

3.2 Viranomaistoimintaan läheisesti liittyvät yrittäjyyden edistämistä koskevat asiantuntija- ja neuvontapalvelut – Finpro ry

Finpro ry:n toiminnan tukemiseen tarkoitettulla yleisavustuksella Suomen valtio tarjoaa kansainvälistyville pk-yrityksille 53 vientikeskuksessa 42 maassa laadukkaita asiantuntija- ja neuvontapalveluita, jotka ovat pk-yrityksille pääosin maksuttomia.

Finpro ry on voittoa tavoittelematon, yksityinen rekisteröity yhdistys. Finpro on perustettu vuonna 1919 suomalaisten vientituotteiden markkinoinnin edistämiseen. Työ- ja elinkeinoministeriö rahoittaa Finpron toimintaa vuosittaisella yleisavustuksella. Finpro hakee toimintansa tukemiseen tarkoitettua yleisavustuksen vuosittain erikseen. Finpro on valtion virallinen vienninedistämisen organisaatio, jonka tehtäviä tässä laajuudessa mikään muu yhteisö ei Suomessa hoida.

Finpron tuottamien kansainvälistymispalveluiden käytännön toteutuksessa noudatetaan valtionavustuslakia (688/2001 muut.) sekä sen nojalla annettua valtioneuvoston asetusta yleisavustuksesta ulkomaankauppaa, elinkeinopolitiikkaa sekä yritysten kansainvälistymistä edistävälle yhteisöille (1301/2010 sitä edeltävä asetus 1186/2005), jota täydentää työ- ja elinkeinoministeriön ohje yleisavustuksen hakemisesta, käyttämisestä ja käytön selvittämisestä (3843/023/2008 30.12.2008).

Tämän lisäksi Finpron palvelutoiminnan rahoitus todetaan valtion kunkin vuoden talousarvion momentin 32.20.41 perusteluosassa. Toimintaa ohjataan lisäksi vuosittain erikseen solmittavalla tulossopimuksella sekä yleisavustuksen myöntämistä koskevalla päätöksellä. Näissä asiakirjoissa todetaan seuraavaa:

- Tuettavan palvelun sisältö ja yleisavustuksen käyttöaika (yksi vuosi kerrallaan)
- Yleisavustuksen saaja sekä yleisavustuksen käyttökohteet (palvelutoiminta kotimaassa sekä vientikeskustoimintaa 42 maassa)
- Finprolla ei ole toimintansa harjoittamiseen mitään erityisoikeuksia
- Yleisavustuksen käytännön ohjeet määritellään edellä mainituissa ministeriön ohjeissa (3843/023/2008)
- Mikäli Finprolle myönnetty yleisavustus ei tule käytetyksi, palauttaa Finpro ohjeiden mukaisesti ministeriölle liikaa maksetun yleisavustuksen osuuden.

3.3 Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) on viranomainen, jonka tehtävät perustuvat riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksesta annettuun lakiin (1131/1987) ja asetukseen (1070/1993). Lain 1 §:n mukaan laitoksen tehtävänä on suorittaa kalataloutta, riistataloutta ja porotaloutta koskevia tutkimuksia ja kokeita sekä harjoittaa valtion kalanviljelytoimintaa siltä osin, kuin se ei kuulu muulle viranomaiselle. Lain mukaan tutkimuslaitoksella on tutkimusasemia, koeasemia ja kalanviljelylaitoksia. RKTL:n tulee siitä annetun asetuksen (1070/1993) mukaan huolehtia valtion kalanviljelystä. Valtion vesiviljelyn vuosittaisista tehtävistä päätetään tutkimuslaitoksen ja sitä tulosohtavaan maa- ja metsätalousministeriön välisessä tulossopimuksessa.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksessa vesiviljely on organisoitu omaksi pääyksiköksi. Yksikön tehtäviin kuuluu mm. tuottaa asiantuntijapalveluja alan hallinnolle sekä viljeltyjä kaloja valtion omiin vesiin ja tutkimuksen kokeellisiin tarpeisiin.

RKTL:n vesiviljelyn tehtävänä on säilyttää Suomen arvokalakannat ja niiden monimuotoisuus viljelyn keinoin sekä varmistaa vesiviljelyn tuotantokantojen laatu ja tautivapaus siltä osin kuin muut keinot (markkinat) eivät niitä turvaa. Vesiviljely-yksikön laitokset tuottavat emokalanviljelyllä taustaltaan tunnettua mätää ja pikkupoikasia jatkokasvatukseen. Lisäksi tuotetaan muita viljelytuotteita, joilla säilytetään ja elvytetään vaarantuneita kalakantoja ja sitä kautta parannetaan kalastusmahdollisuuksia ja edistetään kalanviljelyelinkeinojen kehittymistä.

Elinkeinojen kehittämistehtävistä tärkein on tuotantokantojen ominaisuuksien parantaminen valintajalostuksella ja jalostuskantojen poikasten myynti tuottajille. Tällä työllä varmistetaan Suomen olosuhteisiin soveltuvan kannan saatavuus ja vesistöjen säilyminen vapaana uusista kalataudeista. Alkuperäisten kalakantojen säilyttäminen viljelyn keinoin tapahtuu siten, että vaarantuneista alkuperäisistä kalakannoista hankitaan viljelylaitoksiin emokalastot, joiden jälkeläisiä istutetaan kyseisten kalakantojen esiintymisvesistöihin. Istutettavien poikasten kasvatuksesta ja istutuksista huolehtivat yksityiset yritykset ja vesienomistajat.

Toimintaketjun alkuosat, emokalastot sekä mädin ja pienpoikasten tuotanto on katsottu valtion tehtäväksi, koska niiden toteuttamiseen markkinaehtoisesti ei ole edellytyksiä. Emokalastojen perustaminen geneettisesti riittävän laajana on hyvin kallista. Arvokkaiden kalastojen ylläpitoon tarvitaan bioteknisesti turvatut kalliit laitokset. Mäti- ja poikasmyyntin tuotot alkavat vasta 6-8 vuoden kuluttua emokalastoihin tehdyistä investoinneista, mikä on yrittäjyydelle liian pitkä aikajänne.

Erikoistuotannon lisäkustannuksia ei ole mahdollista siirtää myyntihintoihin, koska kannan alkuperäisyys on laatuominaisuus, jota ostaja ei voi tuotteesta tunnista. Istuttaja saa halvemmalla vesistöalueelle vieraita massatuotantokantoja, jotka kyllä palvelevat istuttajan saalisintressiä, mutta vaarantavat alkuperäiskantojen säilymisen. Säilymisen varmistamiseen tarvitaan julkisen sektorin toimija.

Palvelun tuottava Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos on nettobudjetoitu virasto, jonka toiminnan kokonaisrahoituksesta valtion talousarviorahoitus kattaa pääosan. Vajaa kolmannes rahoituksesta on ulkopuolista rahoitusta, yhteistyö- ja tutkimusrahoitusta sekä tuotteiden ja palvelujen myyntituloja.

Valtion vesiviljelystä vastaavan vesiviljelyn pääyksikön toimintaan tutkimuslaitos myöntää erillisen nettomäärärahan ja asettaa samalla velvoitteen ulkoisen rahoituksen hankinnalle. Pääosa ulkoisesta rahoituksesta tulee kalojen mädin ja poikasten myynnistä. Tutkimuslaitoksen kirjanpidossa ja kustannuslaskennassa vesiviljelyä käsitellään erillisenä yksikkönä. Vesiviljelyn sisäisessä kirjanpidossa kulut ja tuotot eritellään vielä tuoteryhmien, tuotteiden käyttötarkoituksen sekä tuotantolaitoksen mukaan. Kirjanpito antaa siten tarkat vuosittaiset tiedot myytyihin viljelytuotteisiin kohdistuneista kustannuksista ja saaduista tuotoista sekä laskennallisesta yli- tai alijäämäisyydestä.

4. Muuta huomioitavaa

Suomen kertomukseen sisältyviä tietoja toimittaneet tahot ovat ilmoittaneet, että päätöksenteossa on noudatettu komission päätöksen (2005/842/EY) ehtoja.

Vastuu yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyvän palvelun tuottamisesta on annettu yrityksille kyseisen päätöksen 4 artiklan edellyttämällä tavalla. Viranomaisen antaman virallisen asiakirjan muoto vaihtelee palvelusta riippuen. Velvoite on annettu esimerkiksi laissa tai asetuksessa, valtion talousarviossa tai viranomaisen valtionapua koskevassa päätöksessä, jota on voitu myös täydentää vuosittain tehtävällä sopimuksella. Päätöksenteossa on noudatettu myös muita artikloissa 5-7 asetettuja ehtoja, mukaan lukien ylikompensaation kieltä, eriytetty kirjanpito, valvonta ja tietojen säilyttämisvelvollisuus.

Palveluntuottajille ei ole pääsääntöisesti määritelty yksin- tai erityisoikeuksia. Poikkeuksena ovat olleet seuraavat tapaukset:

- Luotsauslainsäädännön nojalla luotsausta harjoittavalla yhtiöllä on yksinoikeus kaupalliseen luotsaukseen
- Sähköverkkoyhtiöllä on sähkömarkkinalain mukaisia erityisoikeuksia, mm. sähköverkkotoiminnan harjoittaminen toimialueella.

Lisäksi todettakoon, että kerättyjen tietojen nojalla komission päätöksen (2005/842/EY) soveltaminen ei ole johtanut minkään palvelutyypin osalta vaikeuksiin tai kolmansien osapuolten kanteluihin.